

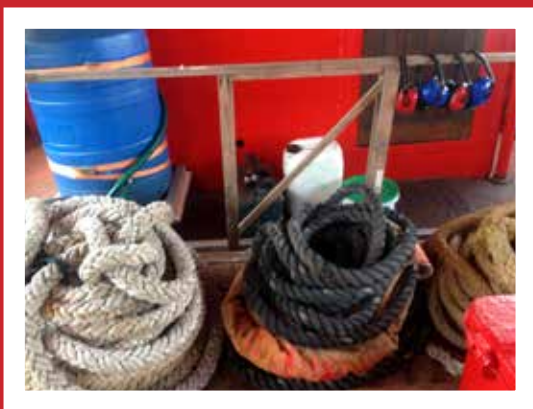

Drijvende VUURTORENS

IN VUUR EN VLAM VOOR HET LICHTSCHIP

Ooit waren ze de vertrouwde rode bakens op zee. Met hun felle lichtbundels waarschuwden ze voor zandbanken of rotsen onder water. Sietse Brouwer koestert de maritieme historie en gaf het Engelse lichtschip Jenni Baynton een nieuw leven in Harlingen. Het is het enige nog actieve radiozendschip ter wereld.

TEKST MARLOES DE MOOR FOTOGRAFIE SIETSE BROUWER

De wind trekt aan tot kracht 7. In de schemering knippert een lichtboei. Verder op zee het zwakke schijnsel van een plezierbootje. Grijs golven met witte schuimsporen rollen tegen de felrode scheepswand van lichtschip Jenni Baynton. Zachtjes deint het aan de lange ankerketting. Aan dek brandt geel ankerlicht. Eerder die middag – de lucht was nog strakblauw – tekenden de markante omtrekken van het rode schip zich scherp af tegen de horizon. Op de kade van Harlingen grepen voorbijgangers naar hun verrekijker om het opvallende gevaarte dichterbij te halen. Even roerloos als triomfantelijk lag het daar tussen voorbijglijdende zeilschepen, met op de achtergrond het silhouet van Vlieland.

Bijzondere verschijning

Een bijzondere verschijning, want lichtschepen zijn in Nederland al heel lang niet meer in gebruik. Sinds de jaren 80 werden deze drijvende vuurtorens allemaal geautomatiseerd en niet langer bemand. Enerzijds omdat dat geld bespaarde, anderzijds omdat computers in combinatie met moderne navigatieapparatuur het werk nu konden overnemen. Inmiddels doen ze ook geen dienst meer als geautomatiseerd lichtschip en zijn ze in de meeste gevallen vervangen door grote boeien of lichtplatforms. Jarenlang waren lichtschepen echter onmisbare bakens op zee. Ze waarschuwden schepen voor zandbanken, riviermondingen of rotsformaties onder water. De bemanning deed daarnaast onderhoud aan het schip en zond weerrapporten uit. Aan boord

zaten zo'n 11 bemanningsleden, veroordeeld tot elkaar en tot een gedeelde eenzaamheid, tot de onberekenbare elementen en het eindeloos dobberen op zee.

Ruwe romantiek

'En terwijl ik rondzag dien reuze-cirkel van zee en lucht, waar 't schip als een passerpunt ligt, en de eeuwige, loome golvenbeweging, en turend ver weg witte vlekjes op 't horizonwaas, waar de Hoek en Scheveningen zijn, toen dacht ik met angst, dat dit hier nu dag aan dag al twaalf jaar net eender zoo was, en dat 't nooit aankomt, dit schip, en hoe eindeloos veel jaren nog wel. Aldoor maar houdt die ketting een zicht ver van de kust, met de eenzaamheid van water ertussen,' schreef journalist M.J. Brusse daarover in zijn rubriek *Onder de Menschen* van de NRC. Hij bezocht in 1903 het lichtschip Maas, dat 13 kilometer uit de kust bij Hoek van Holland lag. Vier jaar later werden zijn belevenissen gebundeld in het boek *Het nachtlucht van de zee*. Iets van de ruwe romantiek in Brusse's reportages is nog voelbaar aan boord van de Jenni Baynton. Maar anders dan ruim 100 jaar geleden blijft het vuurtorenlicht uit en zijn de mannen aan boord geen doorgewinterde lichtwachters met zeebenen, maar vrolijke radiomakers met een voorliefde voor muziek. Twee weken lang zenden Radio Seabreeze en Radio Seagull live uit vanaf de Jenni Baynton, die 10 kilometer uit de kust van Harlingen ligt. >

'MET DE KOP OP ZEE SLINGERDE HET SCHIP DAN ALS EEN GEK. WE HOOPTEN MAAR DAT DE KETTING HET HIELD'

Enige ter wereld

Een hoogtepunt voor veel radiofreaks, omdat dit het enige nog werkende radiozendschip ter wereld is. Aan de wal schakelen liefhebbers in op middelfrequentie AM 747 waarop Radio Seabreeze uitzendt. De diskjockey draait *That don't impress me much* van Shania Twain. Nu en dan gooit hij er een grapje tussendoor: 'We horen zojuist van een luisteraar dat ons schip een beetje naar links hangt. Alsof er een bak aan boord is.'

Het was allemaal nooit gebeurd als Sietse Brouwer, kapitein van de Jenni Baynton, niet zo verliefd was geworden op lichtschepen. 'Ze zien er niet alleen prachtig uit, maar zijn echt gebouwd voor het verblijf van mensen, en niet voor vrachtvervoer, olie of visserij. Dat fascineert me. De zware kimkielen voorkomen dat het anker loslaat en dat ze gaan slingeren of wegvaren. Een zeilboot kan omkiepen, maar bij een lichtschip is dat onmogelijk,' legt hij uit. Toen Sietse, die tien jaar als diskjockey voor Radio Caroline in Engeland werkte, in 2002 samen met een groepje vrienden een eigen radiostation in Nederland wilde beginnen, ging die liefde voor lichtschepen ineens een belangrijke rol spelen. 'We kregen een etherfrequentie en konden daarmee Radio Waddenzee starten, maar een plek voor de zendmast vinden was moeilijker. Een radiostation op zee leek uiteindelijk de beste mogelijkheid. Daar zou niemand er last van hebben. Ik had kunnen kiezen voor een coaster of een viskotter, maar een lichtschip vond ik veel mooier. Bovendien is dat echt gemaakt om op één plek te liggen.'

Uit een diep dal gehaald

Na een lange zoektocht stuitten Brouwer en zijn vrienden op het Engelse lichtschip nummer 8. Het werd in 1949 in Dartmouth

LICHTSCHEPEN ZIEN ER NIET ALLEEN PRACHTIG UIT, MAAR ZE ZIJN OOK ECHT GEBOUWD VOOR HET VERBLIJF VAN MENSEN'

Lichtschip Jenni Baynton ligt aan de kade in Harlingen

gebouwd, in opdracht van Trinity House, de Engelse Rijkswaterstaat. Het deed 40 jaar lang dienst als drijvende vuurtoren in de monding van de Theems. Duizenden schepen wist ze in weer en wind veilig langs de gevaarlijke zandbanken voor de Engelse kust te brengen. De ogenschijnlijk onoverwoestbare Jenni Baynton eindigde als discotheek Barocca in Rotterdam en werd vervolgens jammerlijk verwaarloosd. Omdat het niet meer aan de brandeisen voldeed, wilde de eigenaar er vanaf.

Voor Sietse en zijn vrienden was dat in 2004 de mogelijkheid om voor weinig geld een lichtschip te kopen. 'Het verkeerde in erbarmelijke staat en was volledig uitgewoond door junkies en vanden. In niets leek het op het schip wat het ooit was geweest. De touwen waren bijvoorbeeld vastgebonden aan barkrukken, omdat de bolders eruit waren gesloopt. Op het helikopterdek stonden grote glazen wanden.'

De vriendengroep liet het schip naar Harlingen slepen en doopte het om tot de Jenni Baynton. Met veel volharding begonnen ze aan een grondige restauratie om het in originele staat terug te brengen en om te bouwen tot radiostation. 'Hierbij hadden we veel aan de plattegrond van lichtschip nummer 12 dat in Amsterdam ligt. Van de eigenaar kregen we verschillende onderdelen, zodat we het precies zo na konden maken. Ook bezochten we andere Engelse lichtschepen om te bekijken hoe het was. We hebben de Jenni Baynton uit een heel diep dal gehaald en weer toonbaar én bewoonbaar gemaakt. Zelfs het vuurtorenlicht doet het weer, al mogen we dat niet gebruiken. Dan raakt de verkeersleiding helemaal in de war.'

Hoewel het schip er inmiddels weer fraai uitziet en volgens plan gebruikt wordt als radiostation, is Sietse nog lang niet klaar. Samen met een ploeg van zo'n 40 vrijwilli-

gers is hij vrijwel elke zaterdag aan het werk om het schip te onderhouden en te verbeteren. 'Een enorme klus. We investeren er zelf geld in, maar krijgen ook inkomsten via Radio Waddenzee, donateurs, en excursies die we in augustus naar het schip organiseren. Met de Stichting Vrienden van het Lichtschip proberen we fondsen te werven om het onderhoud en de restauratie te betalen. Zo moet het schip binnenkort op de helling en daar is 15.000 euro voor nodig.'

Ankerwacht lopen

De afgelopen jaren is de Jenni Baynton verschillende keren buitengaats geweest, waaronder twee keer nabij het vogeleiland Griend. Fred Lakeman van Rederij Waddentransport sleept het schip dan vanuit de Willemshaven in Harlingen naar de Waddenzee. Het lichtschip heeft geen motor voor de voortstuwing, waardoor het niet zelfstandig kan varen. De brug wordt dan ook uitsluitend gebruikt als uitkijkpunt. Vanaf die plek hield de bemanning de scheepvaart in de gaten of waarschuwde voorbijvarende schepen als er gevaar dreigde. Ook de machinekamer ontbreekt; die is op de Jenni Baynton in gebruik als werkruimte. In die twee weken op zee verschild het leven niet zo heel veel van dat van de lichtwachters. Iedereen loopt ankerwacht, douchen gaat met een emmertje regenwater, in de kooi kan het berekend zijn, boodschappen worden aangevoerd met de tender *Ome Cor*, een pracht van een garnalenkottertje. En als midden in de nacht plotseling een generator het begeeft, moet de bemanning die zelf repareren.

Met de pyjama aan

'Ach, op volle zee...', relativeert Wiebe Barkey van Radio Seabreeze. Met Harlingen in de rug en Terschelling en Vlieland voor de neus, voelt het toch nog

behoorlijk comfortabel. Bovendien ligt het schip erg stabiel. 'Maar het heeft wel wat, hoor. Vooral als je 's nachts ankerwacht loopt op dek en de beroepsvaart op gang ziet komen. Dat is een mooi gezicht, met al die lichtjes.'

Fris zijn de nachten wel. Wiebe heeft zijn blauwe pyjama dan ook maar aangetrokken in de messroom. 'We houden 's nachts de deur open voor het geval een schip per ongeluk midscheeps tegen ons aan vaart. Daardoor waait het flink naar binnen en is het best koud. Verder is het vooral veel koffie drinken om wakker te blijven.' Martin Goedhart, kok op het schip, draagt zorg voor een goede maaltijd en de logistiek. 'We hebben voor twee weken boodschappen gedaan, maar toch ontbreekt er nog wel eens wat. Dan lichten we de tender in voor nieuwe bevoorrading. Die haalt ook ons afval op.'

Saai leven aan boord

Voor de bemanning van de Jenni Baynton blijft het bij twee weken per jaar, maar Rink Zorgdrager (80), woonachtig op Terschelling, was dat lot tien jaar lang beschoren. Van 1967 tot 1977 werkte hij als scheepswerktuigbouwkundige op het lichtschip Texel. Twee weken op en twee weken af. Die werktijden waren al gunstiger dan die van zijn voorgangers die tot in de jaren 50 vier weken op en twee weken af gingen. Bij slecht en stormachtig weer kon dat gerust nog wat langer duren, omdat de vervanging lastig was op woeste zee.

Rink had op een koopvaardijship gevaren, maar wilde graag loods worden. 'Om te kunnen doorstromen moest ik eerst enige tijd op een lichtschip werken. Nederland had er in die tijd nog vier liggen: bij de Noord-Hinder, bij de Terschellinger Bank, bij Goeree en bij Texel. Ik kreeg een baan aan boord van de Texel. Het werk bestond vooral uit wachtlopen, om je heen kijken en weerrapporten maken.'

De meeste mannen vonden het leven aan boord saai en wilden er graag zo snel mogelijk weg om te kunnen doorgroeien. Voor Rink lag dat anders. 'Ik heb er een mooie tijd gehad waar ik met plezier op terug kijk. Je hoeft niet al te hard te werken. Hierdoor had ik de tijd om elektrotechniek te studeren. Ik haalde op die manier een

machtiging voor radiozendamateer. En mijn vrouw kon er gelukkig goed mee omgaan dat ik veel van huis was.'

Angstige momenten

Minder plezierig was het verblijf op het schip als een flinke noordwestenwind opstak. 'Met de kop op zee slingerde het schip dan als een gek. Heel heftig was dat. We hoopten maar dat de ketting het hield. Het controleren daarvan was daarom heel belangrijk. Zwakke schakels vervingen we meteen, want we wilden natuurlijk absoluut niet dat die zouden breken.'

Doordat de Texel geen moderne navigatie-apparatuur en radar aan boord had, beleefde Rink ook regelmatig angstige momenten. 'We konden niet zien of schepen op ons afkwamen en doorvoeren. Vooral bij mist was dat onprettig. Als er echt gevaar dreigde, konden we niets beginnen. Hooguit met een zwemvest aan dek gaan staan of het anker laten slippen.'

Een terechte angst, want ongevallen met lichtschepen waren niet altijd te voorkomen. Vooral de Texel kreeg het in dat opzicht zwaar te verduren. Tijdens de zware februari storm van 1953 raakte het zwaar beschadigd door watermassa's die tegen beide zijden beukten. Ramen en deuren werden vernield, waardoor het zeewater het schip binnen kolkte. In 1966 botste een schip tegen de stuurboordzijde van de Texel. Een jaar later werd het aangevaren door een kustvaarder die een gat van acht meter in de romp sloeg.

Orkaankracht 11

Hoewel de Jenni Baynton de meeste tijd veilig in de haven van Harlingen ligt, kreeg zij in 2012 de hoofdrol in een spannend avontuur. Het schip lag nabij Griend en aan boord waren verschillende radiomakers. Sietse bekeek de weersverwachtingen en constateerde dat er dreiging in de lucht hing; storm op komst. Hij nam het zekere voor het onzekere en liet de radiomensen van boord halen. Zelf bleef hij achter met enkele anderen van de stichting Vrienden van het Lichtschip. 'De noordwestenwind nam toe tot kracht 7, maar er was toen nog niks aan de hand. Totdat hij aanzwol tot orkaankracht 11. Het lichtschip begon op het anker te kruien. Voortgestuwd door de

GESCHIEDENIS

Het eerste Nederlandse lichtschip was de Noord-Hinder nummer 1, gebouwd in 1848. Van de 12 lichtschepen die Nederland rijk was, bleven er in het begin van de jaren 70 nog maar drie over; de nummers 10, 11 en 12 die ingezet werden op de ligplaatsen Noord-Hinder, Texel en de Terschellinger Bank. Deze schepen werden in de jaren 80 geautomatiseerd.

Lichtschip nummer 11 ging in oktober 1991 ten onder bij Texel. In de nacht van 30 september op 1 oktober 1991 sloeg het los doordat de ankerketting brak. Het schip strandde uiteindelijk op de Hondsbossche Zeewering en werd nadien gesloopt. Later werden ook lichtschip nummer 10 en 12 binnengehaald.

Het gerestaureerde, museale lichtschip Texel nr. 10 is bewaard gebleven en sinds 1996 te bezichtigen op de Oude Rijkswerf Willemsoord in Den Helder. Lichtschip nummer 12, Noord-Hinder, is eveneens opgeknapt en te bezoeken aan de Koningskade in Hellevoetsluis.

Meer informatie:

Radiolichtschip Harlingen Jenni Baynton
Ligplaats: Langs de Zuiderpier in Willemshaven, Harlingen.
www.radiolichtschip.nl

golven en krachtige wind strandden we op een zandbank. Een sleper heeft het schip uiteindelijk vlot moeten trekken.' Zal de geschiedenis zich herhalen? De lucht betreft, de wind neemt toe en de zee oogt grimmiger. Een zwerm meeuwen zeilt klapwiekend richting kust. Sietse raadt de bezoekers aan het schip te verlaten, voordat het slechte weer losbarst. Radio Seabreeze laat intussen van zich horen: 'Tedere zondag in de late namiddag waait er tussen vijf en zes uur een nogal stevige wind doorheen de wateren. U luistert naar windkracht 5, met Anne Zijlstra.' Later die avond raast de wind over het Friese land. In de verte wiegt op de grijze golven een vaag rood blokje. De Jenni Baynton weert zich kranig. 🌊